

OCAK 2024 SAYISI

i'sim

"simya'da insan"

KOCAELİ SIMYA KOLEJİ AYLIK KÖK DAVRANIŞ DERGİSİ

İNSANI GÜZELLEŞTİRENDİR "MERHAMET"

KEMAL SAYAR'IN
KALEMİNDEN
MERHAMET

OSMANLI'DA
MERHAMETİN SEMBOLÜ:
KUŞ EVLERİ

BU AYIN ETKİN YÜZÜ
Bektaşiliğin İsim
Babası

MERHAMET..
NEDİR?!

HACI BEKTAŞ-I VELİ

BU AY NELER VAR?

AYLIK KÖK DAVRANIŞ BÜLTENİ

OCAK 2024 SAYISI

EDİTÖR'ÜN NOTU

Değerli Öğretmenler, Kıymetli Veliler, Sevgili Öğrenciler!

Merhamet.. Ucu bucağı olmayan duygu.. Sözlükte anlamı "**bir diğer canlıya acıma, üzüntü duyma, şefkat gösterme**" olarak geçse de bizler millet olarak acımdan ziyade daha çok şefkat göstererek yaşarız bu duygumuzu.. İyiki de o şekilde yaşarız zira acılamak içerisinde olumsuzlukları da barındırır neticede. Oysa ki bizler şefkat göstererek olumlu duyguları yaşarız ve yayarız çevremize.. Atalarımızın da bize öğütlediği gibi tıpkı..

Merhamet, empati duygusuyla birlikte gelir insanın yüreğine. Hani yaşanan her şeyi sanki kendimiz de yaşıyormuşuz gibi hissettiğimiz o duygu.. Zorlukları kolaylaştırmayı, üzüntüyü mutluluğa çevirmeyi, yalnızlığı çoğaltmayı dilediğimiz o duygu.. Millet olarak inancımız, kültürümüz, geleneklerimiz farklılıklar gösterse de bizi ortak bir çatı altında toplayan eşsiz bir duygu merhamet..

Bu ayda da tüm yönleriyle merhametimizi ele alalım istedik.. Bizi biz yapan, bize en çok yakışan merhameti bir kez daha hatırlayalım ve yeniden uyandırmak dileğiyle içimizde..

Keyifli Okumalar!

Kök Davranış Koordinatörü
Bahar BÜYÜKADA KARDAŞ

EDİTÖR ve TASARIM

Bahar BÜYÜKADA KARDAŞ

EDİTÖR YARDIMCISI

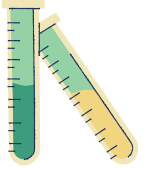
Tevhide KANDEMİR

YAYIN KURULU

Bahar BÜYÜKADA KARDAŞ

Tevhide KANDEMİR

Duygu TETİK

BASLIKLAR

- MERHAMET
- ŞEFKAT
- PAYLAŞMAK
- EMPATİ
- GÜVEN

BİZİ TAKIP ET!

@kocaelisimakoleji

kocaeli@simyakoleji.k12.tr

0 262 502 46 26 - 0 552 498 40 41

NEDİR?

AYLIK KÖK DAVRANIŞ BÜLTENİ

OCAK 2024 SAYISI

MERHAMET

Rahmet kelimesiyle aynı kökten gelen, acıma, esirgeme, koruma ve sevgi gösterme gibi anlamları bulunan merhamet, insanı başkalarına iyilik ve yardım etmeye yönlendiren bir duygudur.

ŞEFKAT

sözlüklerde “acıyarak ve/veya koruyarak sevmek, sevecenlik” olarak tanımlanır. Kökeninde sevgi, merhamet ve yardım duygularının bulunduğu şefkat, çeşitli felsefi görüşlerde ve inanç sistemlerinde farklı kavramlarla dile getirilmişse de hepsinde olumlu bir duygu ve davranış biçimi olarak dile getirilmiştir.

EMPATİ

Empati, bir kişinin diğer bir kişinin duygularını anlayıp onlara karşı olumlu bir şekilde tepki vermesi olarak tanımlanır. Empati, insanlar arasındaki iletişimi kolaylaştıran ve ilişkilerin gelişmesine yardımcı olan önemli bir özelliktir. Eşduyum veya duygudaşlık isimleriyle de anılmaktadır.

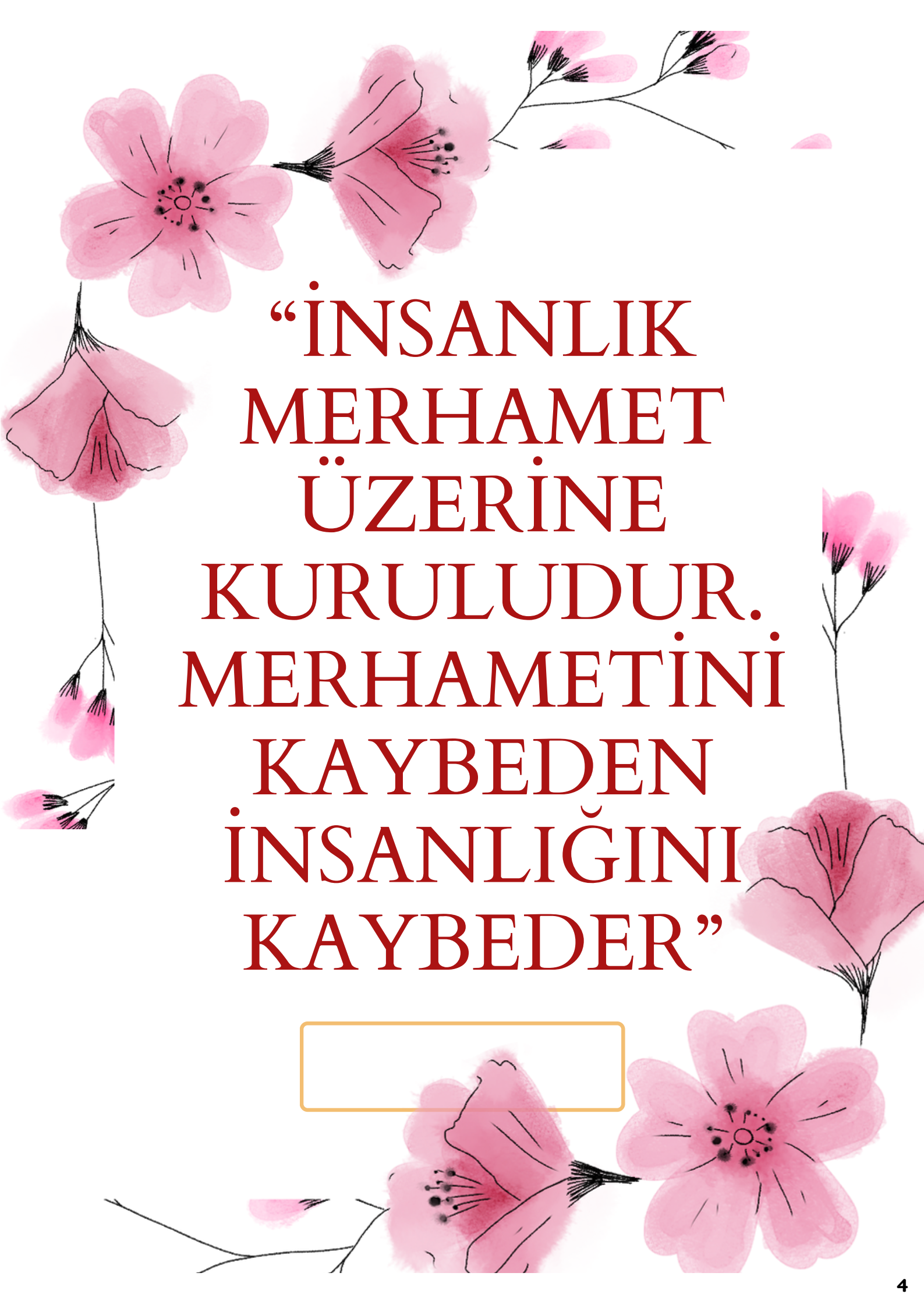
“GÖNLÜN ZEKÂSI” MERHAMET

AYLIK KÖK DAVRANIŞ BÜLTENİ

OCAK 2024 SAYISI

“Merhamet nedir?” sorusuna gelin Psikiyatrist Prof. Dr.Kemal SAYAR’ın kaleminden bakalım..

Merhamet duygusuna, bilimsel bir çıkarsama yaparak; gelişmiş canlı türlerinde rastlanan ayna nöronların yüklendiği empati duygusunun işlevlerinden birisi olarak serin bir şekilde tanım getirebiliriz. Bugün, Darvinci doğal seçim kuramının hilafına, canlılar dünyasında iş birliği, dayanışma gibi sağ kalım stratejilerinin kök mekanizması kabul ediliyor empati duygusu. Ancak, insanın zekâsı, bilinci ve benlik algısına da istikamet veren bu his, nasıl ki insanda diğer canlı türlerinden bambaşka, kompleks, incelikli ve bir tür farklılaşması yaratarak, adeta varlıkta bir sıçrayış meydana getirecek şekilde işlemişse, diğer canlılarda aynı isimle adlandıramayacağımız “merhamet” diye bir duyguyu da ortaya çıkardı. İnsandaki merhamet duygusu, diğer canlılardan farklı olarak, kendinden -kendi sürüsünden, soyundan, yaşam çevresinden- olmayan, “öteki”ne de erişebilen bir köprü. İvazsız, garazsız, karşılıksız eylemleri yaratabilmesi sebebiyle “akıldışı” bir güdü aslında. Bu sebeple merhamet duygusunu, “gönlün zekâsı” şeklinde tanımlamak isterim. Gönül, Çalab’ın tahtıdır, oradan neşet eden her kaynama da yaratmanın bizdeki ilahi dokunuşunun eseri. İsmet Özel “Güzel yine de güzel solarken bile. Çünkü her soluş merhamet uyandırıyor. Çünkü merhametti ona önceden rengi veren de” diyor, bir varlığın oluş nedeni, onu var edenin merhameti, ve onun eksilişinin, yoksunluğunun insanda yarattığı duygu da yine merhamet. İnsan yerle göğün bağlacı, merhamet bu sebepten bizi yaratmanın “Rahman ve Rahim” isimlerinin bizdeki iz düşümü. İnsan, bir med dalgası gibi, kemâlât yolunda ne kadar ileriye vurabilmişse, merhametten de o kadar nasıbedar oluyor. Bizim en hayırlılarımız, en fazla merhametli olanlarımız; başkalarının ıstırabına en çok mukabelede bulunan, en iyi ve en cömertlerimizdir. Çünkü merhamet duygusu, bilkuvve olarak insanda mevcut olsa da herkes Tanrı’nın içimizdeki sesine aynı şekilde kulak vermiyor. Shakespeare’in Venedik Taciri’ndeki bir tiradı çok beğenirim “Merhamet zorla olmaz; Gökten süzülen yağmur gibidir. İki yönden kutsaldır: Hem vereni kutsal kılar, hem alanı. En yüce kişilerde en güçlüdür; Tahtında oturan hükümdara, Tacından daha çok yaraşır.” diyordu eserdeki kadın kahraman, “merhametin yeri bütün bunların ötesindedir; Kralların yüreğinde taht kurmuştur o; Yüce Tanrı’nın bir özelliğidir.” Hakikaten de sadece adalet uygulanacak olsa ve üzerimize merhamet sağanakları yağmasa, hiçbirimiz ne bir lütfa ve affa mazhar olur ne de yüce yargının amansızlığından kurtulabilirdik.

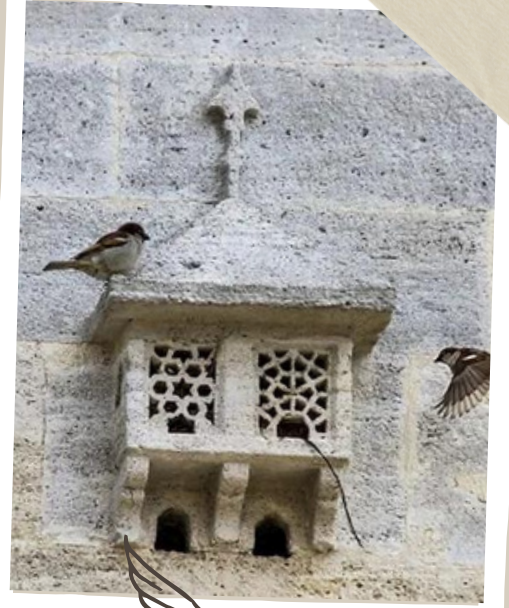
The page is decorated with several pink cherry blossom illustrations. At the top, there are two large flowers with detailed centers and several smaller buds on thin stems. On the left side, a stem with several buds extends downwards. On the right side, a stem with two buds extends upwards. At the bottom, there are two more large flowers, one on the left and one on the right, with a stem and buds extending from the left flower towards the center. The text is centered in a bold, red, serif font.

“İNSANLIK
MERHAMET
ÜZERİNE
KURULUDUR.
MERHAMETİNİ
KAYBEDEN
İNSANLIĞINI
KAYBEDER”

OSMANLI' DA MERHAMETİN SEMBOLÜ: KUŞ EVLERİ

Yaratılanı severiz yaratandan
ötürü demiş Yunus Emre. Bu
bilinçle yoğurulmuş Anadolu
topraklarının çocukları. İnsan,
hayvan ayrımı yapmaksızın saygı
duyulmuş her canlıya. Bu saygı ve
merhamet öyle ileri gitmiştir ki,
mimariden sanata birçok alanda
verilen ürünleri etkilemiştir.
Oluşan hissiyatın vücut bulduğu
en değerli mimari yapılardan biri
ise kuş evleridir.

Kuş sarayı, serçe sarayı ya da kuş köşkü

"Kuş sarayı", "serçe sarayı" ve "kuş köşkü" gibi adlarla anılan bu yapılar Osmanlı mimarisine 17. yüzyılın sonlarından itibaren görülmeye başlandı, 18. yüzyılda ise birçok yapının üzerinde inşa edilerek yaygınlaştı. Osmanlı Devleti döneminde yaptırılan kuş evlerine başta İstanbul olmak üzere ülkenin dört bir yanında rastlanmaktadır. Kuş evleri, batıdaki kadar heykel ve kabartma kullanmayan Osmanlı mimarisinin, çok ağır başlı olan dış cephelerini de hareketlendirmiş ve süslemiştir.

MERHAMETİN SEMBOLÜ

Osmanlı Devleti'nde köşk, cami, mescid, türbe, han, çeşme vb. yapıların duvarlarına inşa edilen kuş evleri, toplumdaki hayvan sevgisinin estetik ifadesi gibidir. Osmanlı'nın yaratılana duyulan saygı, sevgi ve merhametin en güzel göstergelerinden biri olan kuş evleri, 17. yüzyıldan itibaren birçok Anadolu ve Rumeli şehir ve kasabalarında, binaların cephelerine yapılmaya başlandı ve yaygınlaştı.

Sevgi, saygı ve merhamet göstergesi!

En güzel örnekleri İstanbul'da olup, 19. yüzyıla kadar gelişerek milli mimarının önemli bir unsuru haline geldi. Kuş evleri inşasında titizlikle çalışılırdı. Mümkün olduğu kadar yüksek yerlere yapılmaya çalışılan kuş evleri bu yolla yırtıcı hayvanların saldırılarından korunuyordu. Rüzgârın geliş yönü ve güneşin vuruş açısı gibi hesaplamalar yapılarak inşa edilen kuş evleri, ileri bir duyarlılık ve zahmetle yapılırdı.

MERHAMET GÖNLÜN ZEKASIDIR.

KEMAL SAYAR

AYIN ÖNERİSİ

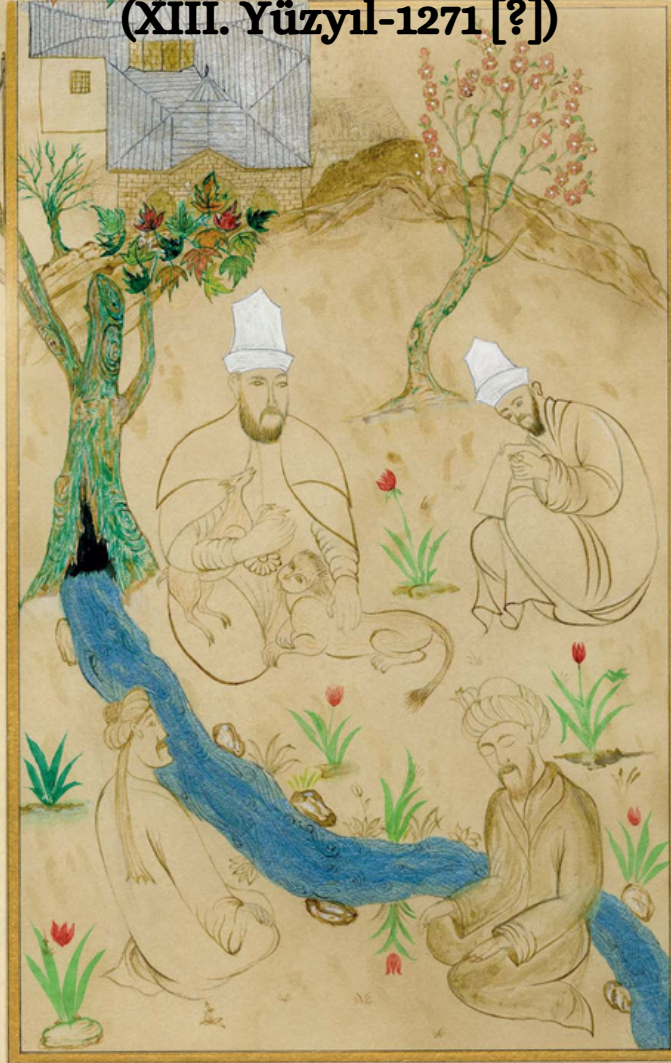
İNCİNSEN DE İNCİTME!

HACI BEKTAŞ-I VELİ

HACI BEKTAŞ-I VELİ

(XIII. Yüzyıl-1271 [?])

“Mü’minin gönlü Kâbe’ye benzer. Nefsin arzularını engellemek, Kâbe’de kurban kesmeye benzer. Geçmiş ömür Sâfâ’ya, kalan ömür Merve’ye benzer. Geçmiş günahlar için tövbe etmek, kalan ömrü Hakk Teâlâ’nın kulluğunda geçirmek, Safâ ile Merve arasında yürümeye benzer. Her zaman tövbe ve istiğfar ile yürümek de Kâbe’yi tavafa benzer. Sükûnetle yürümek de Arafat’a varmaya benzer.” İnsanın çok muhterem bir varlık olduğunu, kalbinin çok önemli olduğunu, insanları kırmamak ve üzmemek gerektiğini, toprak kadar mütevâzı olmanın ne kadar önemli olduğunu bu güzel ifadelerle anlatan Hacı Bektâş-ı Velî, Anadolu’nun Türkleşmesinde ve Müslümanlaşmasında büyük rolü olan gönül sultanlarının başında gelir.”

Hacı Bektâş-1 Velî'nin asıl adı "Bektaş"tır. O, ölümünden sonra "Hacı Bektâş-1 Velî" olarak tanınmıştır. Farklı bir kaynağa göre ise Hacı Bektâş-1 Velî'nin asıl ismi "Muhammed"dir. Kaynaklarda zikredilen "Bektâş", "Hünkâr", "Velî", "Hacı" gibi lakaplar ise onun hem dünyevî, hem de manevî konumunu vurgulamaktadır. Hıristiyan dünyasında ise "Aziz Charalambos" adıyla tanınmaktadır. Doğum ve vefat tarihiyle ilgili birçok görüş olmakla birlikte genel kabule göre, Hacı Bektâş-1 Velî, XIII. yüzyılda Horasan'ın (İran) Nişâbur şehrinde dünyaya geldi. 1271 yılında vefat eden Hacı Bektâş-1 Velî'nin mezarı, Nevşehir iline bağlı Hacı Bektâş ilçesindedir. Hacı Bektâş-1 Velî kendisini şöyle tanıtmaktadır: "Horasan'dan Hicaz'a oradan da Sivas şehrine gitmekteyim. Maksadım, haydut olana aman vermemek ve ahalinin barış ile bir arada yaşaması için gerekli olan gerçek sırlarını anlatmaktır." Çocukluk ve gençlik yıllarında Horasan'da yaşayan Hacı Bektâş-1 Velî, ilk ve orta öğrenimini Türkistan Pîr-i Hoca Ahmed Yesevî kültür ocağında aldı. Burada Lokmân-1 Perende'den eğitim aldı ve ilmî konularda kendini yetiştirdi. Mekke, Medine, Kudüs, Halep gibi birçok şehre seyahat ettikten sonra din ve millî kültürün temsilcisi olarak İslâmiyet ve Türkleşmeyi yaymak adına Anadolu'ya geldi. 685 Yeniçeri Ocağı'nın mânevî gücü olarak dönemin hükümdarları tarafından saygı gören Hacı Bektâş-1 Velî, ahîlerin pîr-i olarak da kabul edilir. Eserlerinde Ahî Evran ile olan konuşmalarından da sıklıkla bahsetmiştir.

Hacı Bektâş-1 Velî, Anadolu'ya geldiğinde otuz altı bin öğrenci yetiştirmiştir. Onun düşünce sisteminin temsilcilerinden bazıları: Koyun Baba, Abdal Mûsâ ve Taptuk Emre'dir. Yesevîlik anlayışını benimseyen Hacı Bektâş-1 Velî, "Horasan Erenleri" diye bilinen topluluğun arasına girdi. Zaman içerisinde "Bektaşîlik" anlayışının isim babası oldu. Bektaşîlik, kendini bilmek ve insanca yaşamak gibi anlamları içeren bir olgudur. Hacı Bektâş-1 Velî'nin sohbetlerini takip ederek onun anlayışını yaşamında uygulayanlar "Bektaşî" olarak anılmıştır. Osmanlı ordusunda yeniçeriler Bektaşîlik kurallarına göre yetiştirilirdi. Bu nedenle Yeniçerilere tarihte Hacı Bektâş-1 Velî'nin çocukları da denilmiştir. Sefere giderken, onlara daima "Bektaşî dede veya baba" unvanı verilen kişiler eşlik ederdi. Bugün Balkanlara Bektaşîliğin yayılmasına yeniçerilerin büyük katkısı oldu.

"Yolumuz, ilim, irfan ve insanlık sevgisi üzerine kurulmuştur."

Hayatı menkıbevî bilgilerle iç içe anlatılan birleştirici bir anlayışına sahip olan Hacı Bektâş-1 Velî, tasavvufî bir yaşamın temsilcilerinden kabul edilir. O, insanların makam ve mevki hırsını, mal sevgisini, şöhret gibi duygu ve isteklerini terk ederek tam anlamıyla Allah'a (c.c.) yönelmeleri için tavsiyelerde bulunmuştur. Hacı Bektâş-1 Velî'ye birçok eser izâfe edilir. Bunlardan en bilineni makaleler anlamına gelen "Makâlât"tır.

Günümüz Türkçesine çevirisi de olan bu eser tasavvufa yeni girenler için yol gösterici niteliktedir. Dinî-tasavvufi konular bu eserde âyet ve hadislerle de desteklenerek didaktik bir tarzda işlenmiştir. Makâlât'ın iskeletini Alevi-Bektaşî öğretisinin de temelini oluşturan "dört kapı-kırk makam" tertibi teşkil eder."

Eserde, Tevhit, Hz. Peygamber'e (s.a.v.) saygı, güzel ahlâk, ilim, hayâ, tevâzu, zikir, sabır, helâl kazanç, edep, nefsi terbiye, sır saklamak, muhabbet sahibi olmak, ümit var olmak, gibi birçok değer anlatılır.

Ahlâkî değerleri örnekler üzerinden anlatan Hacı Bektâş-1 Velî, eserinde akıllı bir kişiyi: "Akıllı kişinin; sabır, utanmak ve kanaat diye üç askeri vardır. Eğer bunlar beraber hareket ederse riya ve açgözlülüğü gönül şehrinde kovup çıkarırlar."

sözleriyle ifade eder. Makâlât, Kur'ân ve sünnet odaklı bir insan sevgisini, farklı inanç ve kanaatlere anlayış göstermeyi, insanın başka insanların ayıp ve kusurlarını araştırmamasını da tavsiye eder.

"İlim aynaya benzer. Aynaya bakan kendi sûretini görür. İnsan odur ki kendi ayıbını görür ve ondan sonra da başkasının ayıplarına bakmaz."

Hacı Bektâş-1 Velî'nin en önemli etkisi, Türk kültürünün İslâm öncesiyle sonrası arasında güçlü bir köprü oluşturmaktır. Anadolu'da başlayıp Balkanlara kadar genişleyen Hacı Bektâş-i Velî düşünce sistemi, Türk kültürünün yaşatılmasında ve geliştirilmesinde önemli rol oynadı.

Bu bakımdan onun adı Anadolu, Bulgaristan, Yunanistan, Makedonya, Bosna-Hersek, Arnavutluk, Macaristan, Romanya gibi ülkelerde yaşayan Türklerin arasında da saygıyla anılmaktadır. Hacı Bektâş-1 Velî'nin Türk kültürünün sürekliliğini ve yaşamasını sağlayan uygulamalarının başında Türkçeye verdiği önem de gelmektedir. Türk dilini birçok alanda kullanan Bektâşîlik anlayışı, Türkçe şiir geleneğini kesintiye uğratmadan sürdürdü. Farsça ve Arapçanın hâkim olduğu bir dönemde, Türkçeye verdiği bu önem Türk dilinin gelişmesine ve kalıcılığına büyük katkı sundu. Hacı Bektâş-1 Velî ile ilgili yapılan araştırmalarda onun ölümünden sonra yazılmış olan Hacı Bektâş Vilâyetnâmesi oldukça önemli bir kaynaktır. XV. yüzyılın son çeyreğiyle XVI. yüzyıl başları arasında yazıya geçirilen bu eser Bektâşî menâkıbnâmesinin en tanınmışıdır. Bu eserde onun namaz ibâdetine olan düşkünlüğü, insanlara namaz kılmayı ve Kur'ân-ı Kerîm okumayı öğretmeye gayret ettiği, abdestsiz gezmediği, Anadolu'ya giderken hac ibâdetini gerçekleştirdiğine dair pek çok bilgi bulunmaktadır. Ayrıca İslâmî Türk destanlarında, efsanelerde, ninnilerde, türkülerde Hacı Bektâş-1 Velî'nin önemli bir yeri vardır.

"Sevgi muhabbet kaynar, yanan ocağımızda
Hırslar, kinler yok olur, aşkla meydanımızda
Arslanlarla ceylanlar, dosttur kucağımızda."

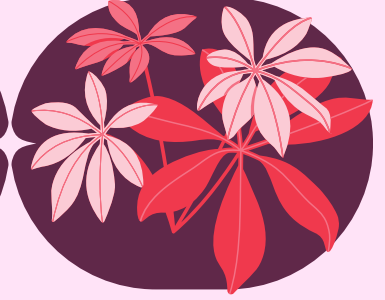

**DİLİ, DİNİ,
RENGİ
NE OLURSA
OLSUN
İYİLER
İYİDİR.**

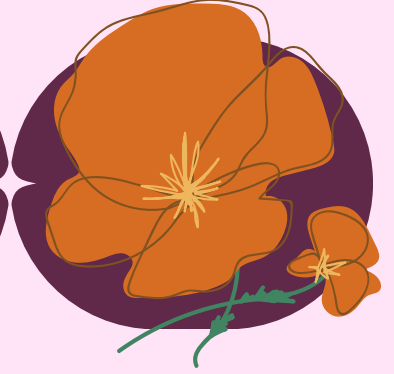
HACI BEKTAŞ-I VELİ

KULLANILAN KAYNAKLAR

<https://www.sanaltarih.com/post/osmanl%C4%B1-da-merhametin-sembol%C3%BC-ku%C5%9F-evleri>
<https://www.sanaltarih.com/post/osmanl%C4%B1-da-merhametin-sembol%C3%BC-ku%C5%9F-evleri>

<https://insicam.net/2022/05/01/psikiyatrist-prof-dr-kemal-sayar-ile-merhamet-uzerine/>

Sesi Çağları Aşan Etkin Yüzler:
Elli Müslüman İlim İnsanının
Biyografisi

